

DULKADİR BEYLİĞİ

Refet YINANÇ

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu
Yayınları VII. Dizi sa. 108, Ankara 1989, IX+ 184 s.

Mehmet ERSAN

Türkiye Selçuklularının yıkılmasından sonra Maraş ve Elbistan dolaylarında kurulan ve 1337-1521 yılları arasında hüküm süren Dulkadir Beyliği tarihi, Prof.Dr. Refet Yinanç tarafından tetkik edilerek Türk Tarih Kurumu tarafından neşredildi.

Eserini içindekiler, kısaltmalar ve giriş kısmından sonra beş bölüm halinde kaleme alan yazar, birinci bölümde (s.6-33), Dulkadir adının menşei ve anlamı hakkında ileri sürülen görüşlere yer veriyor. Müellif, Beyliği oluşturan Türkmen cemaatlerini zikrettikten sonra "Dulkadir halkını teşkil eden Türkmenlerin daha çok Bayatlardan olması, beylerinin de Bayat boyundan çıkmış olduğu ihtimalini akla getirmektedir" (s.8) diyerek, Dulkadirli beylerinin Bayatlara mensub olabileceği ihtimali üzerinde duruyor.

1337' de Maraş ve Elbistan'da Dulkadiroğulları beyliğinin temelini atan Zeyneddin Karaca Bey'in hudutlarını genişletmek için civar bölgelere yaptığı akınlar yanında, Memlüklerin Suriye valilerine ve Memlük sultanlarına karşı giriştiği mücadeleler de bu bölümde ele alınıyor. Ayrıca, 19-33. sayfalarda önce Halil Bey'in sonra da Sevil Bey'in Memlükler ile olan ilişkileri kaleme alınıyor.

Eserin ikinci bölümünde (s. 34-61), Osmanlı-Memlük-Akkoyunlu rekabeti ve Dulkadirlielerin bu devletlerle olan münasebetleri inceleniyor. Dulkadir beylerinin Osmanlılar ile dostluk münasebeti kurma ve dayanışmaya girme çabalarından endişe duyan Memlüklerin Dulkadirlieleri itaat altında tutma gayretleri ele alındıktan sonra Akkoyunluların da zaman zaman Dulkadirli topraklarına yaptığı saldırılar ve oluşturduğu tehlikeler konu ediliyor. Ayrıca bu bölümde, Dulkadirlieler ile Karamanoğulları arasındaki savaflara yer veriliyor.

Osmanlılar ile Memlûkler arasında bir tampon bölge oluşturan Dulkadir Beyliğini, her iki devletin de birbirine karşı himaye etme gayretlerinin ele alındığı üçüncü bölümde (s. 62-79), Şehsuvar Bey'in Fatih Sultan Mehmet'in yardımıyla Beyliği elde etmesi üzerine Memlûklerin kendisine sadık kalacak olan Şah Budak Bey'i tahta çıkarabilme gayretleri ve Dulkadir Beyine karşı düzenlediği seferler anlatılıyor. Yine bu bölümde, Dulkadir topraklarına akınlarda bulunan Akkoyunluların Dulkadirliiler için tehlike olmaktan nasıl çıkarıldığı üzerinde duruluyor.

Eserin dördüncü bölümünde (s. 80-105), Beyliğin Safevîler ve Osmanlılar ile mücadelesi ele alınıyor. Burada Osmanlılar ile Memlûklerin birbirine ve Dulkadir Bey'i Alaüddeve'nin her iki devlete karşı takip ettiği siyaset inceleniyor. Alaüddeve'nin, Şah İsmail ile dostane ilişkiler içine girmesi ve Çaldıran savaşı öncesi Yavuz Sultan Selim'in yardım isteklerine olumsuz cevap vermesi neticesinde Osmanlı sultanının Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa komutasında bir orduyu Elbistan 'a sevk ederek Alaüddeve'yi öldürtüp yerine Şehsuvar oğlu Ali Bey'i tahta oturtması ve Dulkadirliiler üzerinde Memlûk nüfuzuna son verilmesi ile Ali Bey'in Osmanlılara sadakati ve hizmetleri anlatıldıktan sonra, sınırları Mısır'a kadar uzanan Osmanlı devletinin ortasında bulunan Beyliği, Osmanlı topraklarına ilhak etmek amacıyla öldürülmesi olayı da bu bölümde yer alıyor.

Beşinci bölümde (s. 106-139), idarî ve kültür müesseseleri inceleniyor. İdarî müesseselerde hükümdar, saray, divan, ordu ve adalet teşkilatı ele alınıyor. Yazar, Dulkadir beyliğinin "Alaüddeve Bey'in vazettiği kanun ile bir hukuk devleti haline geldiğini" (s. 108) beyan ederek, 51 maddelik Alaüddeve Bey Kanunu ile 57 maddelik Bozok Kanunnâmesini eserine almıştır.

Dulkadiroğullarının hakim olduğu bölgelerde inşa edilen cami, mescid, medrese, imaret ve zaviyeler ele alındıktan sonra, eserin Fransızca özeti veriliyor. 142-153. sayfalarda ise ekler yer alıyor. Ek 1' de Kanunî devri Maraş kanunnâmesi, Ek 2'de ve 3'de Gemerek'de bulunan Şahruh Bey Mescidi ve Ek 4'de Terli köyünde Sırçalı Zaviyesi ile ilgili kayıtlar bulunuyor. Bibliyografya 155-162, dizin 163-184. sayfalarda yer alıyor. Eserin en sonunda Dulkadiroğullarının soy

kütüğü bulunuyor.

Müellif eserini bu konuyla ilgili olarak daha önce incelenmemiş vakfiyeler, tahrir ve evkaf defterleri yanında, o dönemin Arapça, Farsça ve Türkçe kaynaklarını tedkik ederek ortaya koymuştur. Bu çalışma kanaatimizce Selçuklu sonrası Türkiye tarihinde büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Şöyle ki, eserde Dulkadir Beyliği, başlangıçtan sonuna kadar bir bütünlük içinde ele alınarak, iki asırlık bir dönemde Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de yaşayan Türkmen topluluklarının siyasi ve sosyal durumları ortaya konuluyor. Dulkadir Beyliğine ait olan ve birçoğunun ilk kez ortaya konulduğu imaretler toplu olarak veriliyor. Müellife, böyle bir eseri bizlerin istifadesine sunduğu için teşekkür ederiz.

